

Nieuw wijkje in Noord ontworpen door bewoners zelf

Het ontwerp voor de toekomstige Klaprozenbuurt met tweeduizend woningen in Amsterdam-Noord werd getekend door bewoners zelf. Voor het eerst laat de gemeente niet een pand of een complex over aan zelfbouwers, maar een heel wijkje.

Ton Damen 16 maart 2020, 12:31

De Klaprozenbuurt in Amsterdam-Noord is een onooglijk rafelrandje met bedrijven en vrijwel geen woonhuizen. Er zijn meubelzaken gevestigd, een garage, een busremise, een Gamma, een Praxis en een elektriciteitsverdeelstation van TenneT, veelal in lage bedrijfsgebouwen.

Binnenkort verrijst hier een levendig woon-gebied met pleintjes en hoge panden, waar mensen kunnen winkelen aan de doorgaande weg, op een terrasje zitten of picknicken in het Buiksloterdijkpark. “Het bijzonderste is nog dat we als omwonenden het buurtje zelf mochten ontwerpen,” zegt Auguste van Oppen, zelfbouwer en architect van BETA, dat kantoor houdt aan de rand van de nieuwe wijk. De gemeenteraad ging vorige maand akkoord met het plan.

Van Oppen maakte het gebiedsontwerp samen met zijn collega en buurman, architect Tjeerd Haccou van Space & Matter, en landschapsarchitecte Hannah Schubert van B+B, die in deze buurt is opgegroeid. Opdrachtgevers zijn behalve de gemeente formeel ook de om-wonenden. Het is voor het eerst dat Amsterdam het ontwerp en de inrichting van een wijk met tweeduizend woningen op 250.000 vierkante meter aan omwonenden overlaat.

Het wordt een stedelijk gebied, met panden van vijf tot acht bouwlagen, plus enkele torens tot vijftig meter hoog. Tussen de gebouwen bieden groene stroken uitzicht op open binnen-tuinen. Verder wordt geprobeerd met pleintjes, terrassen en groen tot een landelijke en recreatieve uitstraling te komen.

Kleine ondernemers

Langs de Klaprozenweg moeten kleine ondernemers de ruimte krijgen. “Zie het als de moderne variant van de Jan van Galenstraat,” zegt Van Oppen. De grotere bedrijven, zoals de Gamma, krijgen wat minder ruimte en worden ondergebracht in de plinten, andere worden verplaatst. Het station van TenneT wordt ‘ingepakt’ in een gebouw en de toekomst van sommige garages en de remise is nog onduidelijk.

Het Zijkanaal I met de Buiksloterbreek vormt de blauwe en groene noordwestzijde van de wijk. Daar zijn ook woonboten aan het water en schuin ertegenover ligt het in de jaren negentig gebouwde Buiksloterbreek. In het midden ligt nu nog het industrieterrein, terwijl aan de zuidkant van de Klaprozenweg de zelfbouwers van Buiksloterham zijn gevestigd.

De wijk wordt niet door bewoners gemaakt, want die zijn daar nauwelijks, maar door omwonenden aan de randen van de buurt. Dat idee ontstond langzaamaan nadat de gemeente drie jaar geleden op een mooie zomeravond een presentatie had gehouden in de Buiksloterkerk. Tijdens het daarop volgende participatieproces bleek dat er woonboten verplaatst moesten

worden. Ook zouden er nieuwe dijkwoningen komen tegen de huidige Waterlandse Zeedijk.

En er kwamen vooral gesloten bouwblokken.

Daarna volgde verzet. De woonbootbewoners wilden niet verkassen. De Buiksloterbreekers hadden het bezwaar dat de groene zone aan de rand van hun wijk zou veranderen in achterkanten van nieuwbouwwoningen. En de Buiksloterhammers, die later meespraken, vonden de kloeke bouwblokken voor hun deur ouderwets.

Actiegroep

Uit die patstelling kwam een actiegroep voort van woonbootbewoners en bewoners van de Buiksloterbreek: De Groene Draak, genoemd naar de vorm van het groen dat zij nastreven rond de Waterlandse Zeedijk. De alternatieve visie die zij voor de hele wijk hebben gemaakt met hulp van een student stedenbouwkunde, Mike Wissing, heet ook De Groene Draak.

Secretaris van het bewonersinitiatief, Jeroen Snel, Buiksloterbreeker: “We hebben uitgangspunten voor een stedenbouwkundig plan gemaakt met daarin ook aandacht voor de historie en het groen.”

Verre van af

Maar met deze ideeën waren de bewoners aan de zuidkant van de Klaprozenweg minder gelukkig. Tjeerd Haccou: “Het plan was verre van af. Bovendien kwamen alle hoge bouwblokken bij Buiksloterham te staan. De Buiksloterhammers dachten: ja dat is lekker, nu duwen onze burens lekker alle rommel onze kant op.”

Van Oppen en Haccou namen daarop het initiatief tot een ‘schetsplan’, waarbij zij als professionals de wensen van alle bewonersgroepen volgden. Ze braken met het stedelijk ontwerp met de gesloten bouwblokken

en bedachten dat elke eigenaar van de grond volgens de vastgestelde dichtheid van de gemeente drie verdiepingen mag bouwen, waarbij eigenaren met minder grond dat mogen compenseren met meer woonlagen. Verder zou zo veel mogelijk van de grond rond de panden onbebouwd blijven ten behoeve van groen.

Haccou: “We gingen dat tekenen, en zo ontstond gelijk een ook in hoogte gevarieerde buurt.”

Volgens landschapsarchitect Hannah Schubert, die ook erbij was gevraagd, is nu ook de Breek, het bungalowparkachtige wijkje, gered. “De groene scheiding wordt geen stenen wand.”

De dijk verandert in een lommerrijke omgeving met bomen, uitlopend in een park. Het omvat ook een stuk ruig land tussen de woonboten en de Buiksloterbreek, het landje genoemd. “Het mooie is dat iedereen heeft willen schipperen tot er een aanvaardbaar plan was.”

De buurt aan de tekentafel

Tijdens de inspraakprocedure presenteerden gemeente en actiegroep hun plannen. ‘Ineens dacht ik: goh, dat plan van de buurt is gewoon sterker.’

Als iemand blij is met de nieuwe plannen voor de Klaprozenbuurt, is het wel Annique Guyaux van het Projectmanagementbureau van de gemeente Amsterdam. “We hebben de buurt aan de tekentafel gezet, en dat is uniek,” zegt de ambtenaar. “Het mooie van deze wijk is dat die tegen Buiksloterham aan ligt. Daar wonen zelfbouwers, pioniers die zelf uit het vak komen; bouwers en architecten. Ze hebben met de andere bewoners een schetsontwerp gemaakt. Dat vormde de basis voor het huidige stedenbouwkundig plan.”

Na spanningen tijdens het zogeheten participatieproces ontstond het idee dat omwonenden met hun architecten het heft in handen moesten krijgen.

Guyaux: “Dat gebeurde tijdens die sessies waarin de buurt plannen presenteerde en wij van de gemeente ook. Ineens dacht ik: goh, dat plan van de buurt is gewoon sterker. Dan moet je ook durven overstappen.”

Het moeilijkste vond Guyaux het idee de dijkwoningen te schrappen. De gemeente had in de jaren zestig dijkwoningen gesloopt voor een snelweg, aansluitend op de Purmerweg. Die kwam er niet en nu had de gemeente dat verlies kunnen goedmaken. “Het vormde het pareltje binnen ons plan.”

De kracht van de schets van de architecten was volgens Guyaux dat zij uitgingen van de pleintjes en de van buitenaf zichtbare binnentuinen. “Het bleken goede ontwerpen,” zeg ze. Dat kleine bedrijven terugkomen op de plinten van de bebouwing maakte het geheel af.